

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2022, 5(8): 1093-1109.

DOI: [10.26677/TR1010.2022.1047](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1047)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Ortaokul Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Algılanan Anne Baba Tutumu, Sosyal Dışlanma ve Akademik Özyeterlilik

Ecem ÖZALTIN, Yakınoğu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa, KKTC, e-posta:

ecem.sarp@tedizmir.k12.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8192-689X>

Dr. Öğr. Üyesi, Hande ÇELİKAY SÖYLER, Yakınoğu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa, KKTC,

e-posta: hande.celikay@neu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6735-1321>

Esra GÜNAY, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İzmir, e-posta: esragunay649@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4580-0039>

Öz

Bu çalışma anne baba tutumu, sosyal dışlanma ve akademik öz yeterliliğin ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde İzmir'in Urla İlçesi'nde bulunan TED İzmir Ortaokulu'nda 109'u kadın, 93'ü erkek toplam 202 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Sosyodemografik bilgi formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Versiyonu (ATBÖ-KV), Algılanan Anne Baba Tutumu Ölçeği (ABTÖ), Sosyal Dışlanma Yaşantısı Ölçeği (SDYÖ), Çocuklar İçin Öz yeterlik Ölçeği aracılığıyla katılımcılardan ölçümler alınarak veri elde edilmiştir. 8. Sınıfa giden, 14 yaşında olan, hobisi olmayan, ebeveynleri tarafından denetimi olmayan, 4 saat ve daha uzun süre akıllı telefon kullanımı olan ve akıllı telefonunu en fazla sosyal medya amacıyla kullanan ergenlerin akıllı telefon bağımlılık oranları daha yüksek bulunmuştur. Akademik öz yeterliliğin akıllı telefon bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü olarak yordadığı görülmüştür. Boylamsal çalışmalar aracılığıyla yaşla birlikte akıllı telefon bağımlılığını yordayan değişkenleri tespiti, müdahale çalışmaları için önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Telefon Bağımlılığı, Algılanan Anne Baba Tutumu, Sosyal Dışlanma, Akademik Öz yeterlik

Makale Gönderme Tarihi: 24.05.2022

Makale Kabul Tarihi: 02.08.2022

Önerilen Atıf:

Özaltın, E., Çelikay Söyler, H. ve Günay, E. (2022). Ortaokul Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Algılanan Anne Baba Tutumu, Sosyal Dışlanma ve Akademik Özyeterlilik, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(8): 1093-1109.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2022, 5(8): 1093-1109. DOI:[10.26677/TR1010.2022.1047](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1047)
ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Smartphone Addiction, Perceived Parental Attitude, Social Exclusion and Academic Self-Efficacy in Secondary School Students

Ecem ÖZALTIN, Yakınoğu University, Faculty of Literature, Lefkoşa, TRNC, e-mail: ecem.sarp@tedizmir.k12.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8192-689X>

Assistant Prof. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER, Yakınoğu University, Faculty of Literature, Lefkoşa, TRNC, e-mail: hande.celikay@neu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6735-1321>

Esra GÜNAY, Ege University, Faculty of Literature, İzmir, e-mail: esragunay649@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4580-0039>

Abstract

This study was carried out to examine the effects of parental attitudes, social exclusion, and academic self-efficacy on smartphone addiction of secondary school students. The research sample includes 202 students from TED İzmir Secondary School in the Urla District of İzmir in the 2019-2020 academic year, 109 females and 93 males. Data were obtained by the participants through the Sociodemographic Information Form, the Short Version of the Smartphone Addiction Scale, the Perceived Parental Attitude Scale, the Social Exclusion Experience Scale, and the Children's Self-Efficacy Scale. Adolescents who were at 8th grade, were 14 years old, had no hobbies, were not supervised by their parents, used their phones for 4 hours or more per day, and used their phones primarily for social media were shown to have higher rates of smartphone addiction. Academic self-efficacy was found to be a statistically significant and negative predictor of smartphone addiction. For intervention studies, determining the factors that predict smartphone addiction with age through longitudinal studies is critical.

Keywords: Smartphone Addiction, Perceived Parental Attitude, Social Exclusion, Academic Self-Efficacy.

Received: 24.05.2022

Accepted: 02.08.2022

Suggested Citation:

Özaltın, E., Çelikay Söyler, H. and Günay, E. (2022). Smartphone Addiction, Perceived Parental Attitude, Social Exclusion and Academic Self-Efficacy in Secondary School Students, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(8): 1093-1109.

GİRİŞ

Bilgisayar ve geleneksel telefonun işlevlerini tek cihazda buluşturan akıllı telefonlar internet ve sosyal medyaya hızlı erişim sağlayarak iletişim ve mesajlaşma imkânı sunmaktadır (Park ve Park, 2014). İletişim teknolojilerindeki ilerlemelerle gelişen akıllı telefon uygulama alanları ve özellikleri telefonları günlük hayatın bir parçası haline getirmiştir (Akçay, 2013). Birçok işlevi nedeniyle bilgi ve iletişimde değişimlere yol açan akıllı telefonlar gelişim ve popülaritesiyle çok sayıda kişinin ilgi alanları, değer ve istekleri konusunda değişim yaratmış ve aşırı kullanım ve bağımlılık konusunda kaygı artışına neden olmuştur (Atroszko vd., 2015). Mobil teknolojileri kullanım konusunda istekli olan genç bireyler cep telefonu bağımlılığı geliştirmeye daha yatkın konumda bulunmaktadır (Jeong vd., 2016). Akıllı telefon bağımlılığı sürekli diğerleriyle iletişim kurma gereksinimi hissedilen bireylerde sık rastlanır ve akıllı telefonun aşırı kullanımı sosyal ilişkilere zarar vermekte, sağlık sorunları, uyku sorunu, konsantrasyon güçlüğü, depresyon gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Tüm bu olumsuz etkiler sebebiyle akıllı telefon bağımlılığına dair farkındalık yaratmak bir ihtiyaç haline gelmiştir (Hiscock, 2004).

Genç yetişkinlerin sosyal medya, internet, akıllı telefon kullanımları üzerinde kişinin aile ilişkisi, sosyalleşme düzeyi ve ebeveynlerinin tutumları etkili faktörlerdir (Melodia vd., 2020). Ailelerinde yeterli duygusal yanıt, ilgi, özen bulamayıp, ailelerinin izlem ve denetiminden yoksun olup, kendilerine uygun iletişim ortamı sağlanmayan ergenlerin internet bağımlılığı meyilleri artmaktadır (Karaer ve Akdemir, 2019). Ebeveynlerle kurulamamış olan güvenli ilişki ergenlerin sanal yoldan kişilerarası ilişkiler oluşturmalarına sebep olmakta (Kwak vd., 2018) ve aile ya da sosyal çevresinde iletişim ortamı bulamayan ergenler, tanımadıkları kişilerle internet ortamında iletişime geçmeye çalışmaktadır (Aksüt ve Batür, 2007). Ebeveyn tutumunun demokratik olduğu aile ortamında akıllı telefon kullanımları daha sağlıklıken, ebeveynlerini izin verici, ihmalkâr olarak algılayan ergenlerin daha fazla akıllı telefon bağımlısı olduğu bulunmuştur (Keser ve Çetinkaya, 2013). Baykan (2014)'ın çalışmasında koruyucu ve otoriter anne baba tutumlarının internet bağımlılık düzeyini arttırdığı gösterilmiştir.

Bir gruba ait olma diğerleri tarafından kabul görme ergenlik döneminin önemli ihtiyaçlarından. Çevresi tarafından önemsenmeyen ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı geliştirme olasılığı daha yüksektir. Deneyimlenebilecek bir dışlanma yaşantısı ergenin ait olma ihtiyacına bir tehdit niteliğindedir (Bağır, 2020). Sosyal dışlanma kişinin grup ya da bireyler tarafından görmezlikten gelinmesi ya da kişinin gruba dâhil edilmemesi (Williams, 2009), sosyal acıya sebebiyet veren, bireyin ait olma ihtiyacı için engel oluşturan olumsuz bir deyimdir (Hartgerink vd., 2015). Yaygın şekilde maruz kalınan dışlanma deneyimi kendine zarar verme, sağlıksız yeme, bağımlı davranışlar gösterme gibi sorunlu davranışlar edinimine yol açabilmektedir (Cheek vd., 2020). Birey için sosyal ilişkilerin önemi çok yüksektir ve bireyler başarısızlık ve dışlanma hissi gibi hoş olmayan duygusal etkilere maruz kalabilmekte ve bu kötü hissettiren duygulardan kurtulmak, sosyalleşme ihtiyacını giderebilmek için farklı arayışlara girebilmektedir. Yaşamış olduğu olumsuzlukları gidermek için bir seçenek olan akıllı telefonların kullanım şekilleri farklı sorunları beraberinde getirmektedir (Keser ve Çetinkaya, 2013). Dışlanma ile internet bağımlılığı ilişkisinin incelendiği bir çalışmada internet bağımlılığı geliştirenlerin daha fazla dışlanma deneyimi yaşadığı sonucunu elde etmiştir (Poon, 2018). Yapılan bir diğer çalışmada düşük sosyal desteğin yüksek internet kullanımı ile ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir (Batıgün ve Hasta, 2010).

Kişinin üstlendiği görevi yapabileme veya öğrenme kabiliyetine olan inancı özyeterlilik olarak tanımlanır (Bandura, 1997). Öz yeterlilik öğrencilerin amaç belirleme, kendi kendini izleme, değerlendirme ve stratejiler kullanma gibi kendini düzenleme süreçlerini kullanarak kişinin öğrenme süreci üzerinde kontrol duygusunun oluşmasına katkı sunar (Zimmerman, 2008). Akademik performansla ilişkin özyeterlilik ise kişinin başarabilme konusunda kendisine olan güvenidir (Kandemir, 2014). Aşırı ve denetimsiz internet kullanımı çocuk ve ergenlerde korku ve endişeye yol açarak özyeterliliği düşürmekte ve akademik başarısızlığa yol açabilmektedir (Guinchiglia vd., 2018).

Başka bir çalışmada ise ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin algılanan akademik başarı düzeyine göre farklılaştığı sonucunu elde edilmiştir. Akıllı telefon bağımlılık düzeyi, akademik başarı düzeylerini yüksek algılayan ergenlerde daha düşük bulgulanmıştır (Hayırcı ve Sarı, 2020).

Denetimden yoksun otoriter ailelerde yetişen, dışlanma yaşantısı olan ve özyeterliliği düşük ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı açısından riskli bir noktada olabilecekleri düşünülmektedir. Bu çalışma ile algılanan anne baba tutumu, sosyal dışlanma ve akademik öz yeterlilik değişkenlerinin ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeylerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında, birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2004). Bu çalışmada örnekleme yöntemlerinden elverişlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Elverişlilik örnekleme, araştırmaya hız kazandıracak olan araştırmacı için yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumun seçildiği örnekleme türüdür (Dawson ve Trapp, 2001). Çalışmanın birinci yazarının hizmet verdiği okuldaki erişimi kolay olan sınıflara ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim döneminde TED İzmir Ortaokul'una devam etmekte olan 109'u kadın, 93'ü erkek olan toplam 202 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmaya katılımda bulunan öğrencilerin 41'i 5. sınıf seviyesinde, 56'sı 6.sınıf seviyesinde, 39'sı 7.sınıf seviyesinde ve 66'sı 8.sınıf seviyesinde eğitim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacının hazırladığı sosyodemografik bilgi formu çalışmaya ilişkin katılımcıların kişisel bilgilerinin edinilebilmesi, "Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği Kısa Versiyonu" bağımlılık düzeylerinin tespit edilmesi, "Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği" algıladıkları ebeveyn tutumunun belirlenmesi, "Ergenler İçin Sosyal Dışlanma Yaşantısı Ölçeği" yaşamış oldukları sosyal dışlanma seviyeleri hakkında bilgi edinilmesi, " Çocuklar İçin Öz yeterlilik Ölçeği" 'nin akademik alt boyutuyla ilişkili kısımları akademik öz yeterliliklerine ilişkin veri elde edilebilmesi amacıyla katılımcılara yüzyüze olarak uygulanmıştır.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Örnekleme oluşturan katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, kardeş sayısı, anne baba birliktelik durumu gibi demografik ve akıllı telefon kullanımına ilişkin kişisel bilgilerin elde edilebilmesi amacıyla 10 sorudan oluşan 'sosyodemografik bilgi formu' kullanılmıştır.

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Versiyonu (ATBÖ-KV)

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği kısa versiyonu (ATBÖ-KV) 10 maddeden oluşan 6'lı Likert tipi bir ölçek olup, Kwon tarafından geliştirilmiştir (Kwon, 2013). Alınabilecek puan aralığı 10-60 olup puanların artışı bağımlılığın arttığını ifade etmektedir. Ölçeğin güvenilirliğini ifade eden madde toplam test korelasyon sayıları 0,64 ile 0,82 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Güvenirliliğine ilişkin katsayı değerleri olan Cronbach α katsayısı ve McDonald ω katsayıları sırasıyla 0,90 ve 0,94 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin kesme puanı cinsiyetten bağımsız olarak 29,50 olarak elde edilmiş olup bu değerden düşük puan alan katılımcılar akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirilmezken, yüksek puan alanlar ise akıllı telefon bağımlısı olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Türkçe'ye uyarlanması (Şata ve Karip,

2017) tarafından yapılan 'akıllı telefon bağımlılık ölçeği kısa formu' ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Algılanan Anne Baba Tutumu Ölçeği

Geliştirilmesi (Lamborn, 1991) katkılarıyla olan ölçek (Yılmaz, 2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Kabul ilgi, kontrol denetleme, psikolojik özerklik ölçeğinin alt boyutları olup bu boyutlar sırasıyla 9'ar, 8'er, 9'ar madde aracılığıyla değerlendirilmektedir. 1. ve 3. boyuta ait maddeler 4 dereceli Likert ölçek, 2. boyut maddelerinin ilk ikisi 7, kalanlar maddeler ise 3 dereceli Likert ölçek aracılığıyla ölçülmektedir. İki türlü ölçüm yapılmış olup birinci ölçüm demokratikliğin düzeylerini belirlemeye ilişkin ikinci ölçüm boyutların kesişiminden 4 anne baba tutumu belirlemeye ilişkin bir ölçümdür. Güvenirlilik değerlendirmesine ilişkin Cronbach α iç tutarlılık katsayı değeri kabul ilgi, kontrol denetleme, psikolojik özerklik alt boyutları için sırasıyla 0.60, 0.75, 0.67 şeklinde elde edilmiş, test tekrar test güvenilirlik katsayı değeri ise kabul ilgi, kontrol denetleme, psikolojik özerklik alt boyutları için sırasıyla 0.74, 0.93, .79 olarak bulunmuştur.

Ergenler İçin Sosyal Dışlanma Yaşantısı Ölçeği

Ergenler İçin Sosyal Dışlanma Yaşantısı Ölçeği (Gilman vd., 2013) tarafından geliştirmiş olup, Türkçe'ye adaptasyonu (Sertelin Mercan, 2016) tarafından yapılmıştır. 5'li Likert tipi ölçüm yapılan 11 maddeden oluşan ölçek görmezden gelinme ve dışlanma alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin görmezden gelinme alt boyutu 5 madde ile dışlanma alt boyutu 6 madde ile değerlendirilmektedir. Dışlanma boyutundaki maddeler ters kodlanmış olup, görmezden gelinme boyutundaki puan artışı görmezden gelinmenin yüksek olduğunu, dışlanma boyutundaki puan azalışı dışlanmanın yüksek olduğunu ifade etmektedir. Yükleri 0.83-0.59 aralığında bulunan iki faktörün toplam varyansın % 56,2'sini açıkladığı bulunmuştur. Görmezden gelinme ve dışlanma alt boyutları Cronbach α içtutarlılık katsayıları sırasıyla 0.82, 0.83, test tekrar test güvenilirlik katsayıları 0.65, 0.63 olarak bulunmuştur.

Çocuklar İçin Öz yeterlik Ölçeği

Çocuklar İçin Öz yeterlik Ölçeği'nin geliştirilmesi (Muris, 2001) tarafından olan ölçeğin Türkçe'ye adaptasyonu (Telef ve Karaca, 2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek ile ergenlerin duygusal, sosyal ve akademik öz yeterliliklerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 21-105 aralığında değişim göstermekte olup ölçekten alınan yüksek puan yüksek öz yeterliliği, düşük puan düşük öz yeterliliği ifade etmektedir. Ölçeğin yapı geçerliliği değerlendirilmesi amacıyla Türkçe ve İngilizce formları arasındaki korelasyonlar ölçek geneli için 0.95, akademik öz yeterlilik 0.93, sosyal öz yeterlilik 0.94, duygusal öz yeterlilik 0.91 olarak bulunmuştur. Faktör yükleri 0.30 ile 0.40 aralığında olan üç faktör toplam varyansın % 43,74'ünü açıklamaktadır. GFI, NFI, RFI, CFI, IFI, RMSEA değerleri sırasıyla 0.94, 0.95, 0.94, 0.96, 0.96, 0.049 şeklinde bulunmuştur. Ölçüt olarak genel öz yeterlilik ölçeği kabul edilerek (Vardarlı, 2005) tarafından geçerlilik güvenilirlik çalışması yapıp Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu 0.57 olarak tespit edilmiştir. Ölçek geneli için, akademik öz yeterlilik, sosyal ve duygusal alt boyutlar için sırasıyla Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0.86, 0.84, 0.64, 0.78 olarak elde edilmiştir. Güvenirliliğine ilişkin test tekrar test katsayılarının 0.75-0.89 arasında değerler olduğu bulunmuştur.

İşlem

Etik kurul izni alınması amacıyla Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvurulmuş, 03.07.2020 tarihinde YDÜ\SB\2020\691 proje numaralı izin alınmıştır. TED İzmir Koleji Ortaokul Müdürlüğü'ne ve katılımcı velilerine Gönüllü Bilgilendirme Formu ile çalışmanın amacı bildirilip, Onam Formu ile izinleri alınmıştır. Araştırmaya ilişkin bilgiler ve verilerin gizliliği ve yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağına ilişkin bilgilendirmeler Aydınlatılmış Onam Formunda belirtilmiş olup form ile öğrencilerin onayı alınmıştır. Soru Formları çevrimiçi olarak okulun tüm

şubelerindeki öğrencilere araştırmacı tarafından uygulanmış olup, uygulama yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

İstatistiksel Analizler

Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24.0 programı katılımcılardan araştırmaya ilişkin olarak toplanmış olan verilerin istatistiksel analizlerinin yapılması için kullanılmıştır. Sperman Korelasyon ve Çoklu Regresyon Analizleri ile araştırma değişkenleri olan Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, Akademik Öz Yeterlik Ölçeği ve Sosyal Dışlanma Ölçeği puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanlarının sosyo demografik özelliklerine göre değerlendirilmesi amacıyla kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda gerçekleştirilmiş olan istatistik analizleri sonucunda ulaşılan bulgular bu bölümde bulunmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde çalışmada %53,96 oranında kadın katılımcı, %46,04 oranında erkek katılımcı yer almıştır. Katılımcıların % 20,30'u 5. sınıf, %27,72'sini 6. sınıf, %19,31'ini 7. sınıf, %32,67'si 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmada 11 yaşında %25,75, 12 yaşında %22,77, 13 yaşında %29,70, 14 yaşında %21,78 öğrenci bulunmaktadır. Kardeşi olan öğrencilerin oranı %63,86, olmayanların oranı %36,14, anne babası birlikte olan öğrencilerin oranı %82,18, ayrı olanların oranı 17,82 olarak bulunmuştur. Araştırmada yer alan katılımcılardan %21,29'unun yakın arkadaş sayısı 1-3, %27,23'ünün 4-6 ve %51,49'unun 7 ve daha fazla sayıdadır. Katılımcıların, %76,73'ünün hobisi bulunurken, %23,27'sinin hobisi bulunmamaktadır. Akıllı telefon kullanımı konusunda ebeveyn denetimi olan öğrencilerin katılım sağlayanlar arasındaki oranı %59,41, ebeveyn denetimi olmayanların oranı %40,59 olarak tespit edilmiştir. Akıllı telefon kullanım süresi günde 1 saatten az olan %15,35, 1-3 saat olan %45,54, 4-6 saat olan %34,65, 7 saat ve daha uzun olan %4,46 öğrenci olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamındaki ergenlerin %32,67'si sosyal medya, %18,81'i oyun oynamak, %24,75'i video izlemek, %15,35'i haberleşmek ve %8,42'si ödev, araştırma vs. amaçlı akıllı telefonlarını kullandığını belirtmiştir.

Tablo 2'ye göre ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği puanları arasında cinsiyet, kardeş olma durumu, anne baba birliktelik durumu, yakın arkadaş sayısı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanları arasındaki fark sınıf, yaş, hobi sahibi olma durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanları 8. sınıf düzeyinde öğretim gören, 14 yaşında olan ve hobisi olmayan ergenler için diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3'te çalışmaya katılan katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği puanları arasındaki fark akıllı telefon kullanımda ebeveyn kontrolü durumu, akıllı telefon günlük kullanım süresi, akıllı telefon kullanım amacı değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Akıllı telefon kullanımı konusunda ebeveyn denetimi bulunmayan ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği puanları kullanım konusunda denetimi olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği puanları akıllı telefon kullanım günlük süresi 4 saat ve üstünde olan ergenlerde en yüksek, 1 saatten az olanlarda en düşük olarak bulunmuştur. Akıllı telefonunu sosyal medya ve video amaçlı kullanan ergenler Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeğinden akıllı telefonunu haberleşme ve ödev, araştırma vs. amacıyla kullanan ergenlere göre daha yüksek puan almışlardır.

Tablo 1. Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

	(n)	(%)
Cinsiyet		
Kadın	109	53,96
Erkek	93	46,04
Sınıf		
5	41	20,30
6	56	27,72
7	39	19,31
8	66	32,67
Yaş		
11	52	25,75
12	46	22,77
13	60	29,70
14	44	21,78
Kardeş		
Var	129	63,86
Yok	73	36,14
Anne-baba birliktelik		
Evet	166	82,18
Hayır	36	17,82
Yakın arkadaş sayısı		
1-3	43	21,29
4-6	55	27,23
7 ve fazlası	104	51,49
Hobi sahibi olma		
Evet	155	76,73
Hayır	47	23,27
Akıllı telefon kullanımının Ebeveynler tarafından kontrolü		
Evet	120	59,41
Hayır	82	40,59
Günlük akıllı telefon kullanım süresi		
1 saatten az	31	15,35
1-3 saat	92	45,54
4-6 saat	70	34,65
7 saat ve fazlası	9	4,46
Akıllı telefon kullanma amacı		
Sosyal medya	66	32,67
Oyun	38	18,81
Video	50	24,75
Haberleşmek	31	15,35
Ödev, araştırma vs.	17	8,42

Tablo 2. Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	N	$\bar{x}$	S	M	SO	Z / X ₂	P	Fark
Cinsiyet								
Kadın	109	25,45	11,90	23,00	103,80			
Erkek	93	24,22	11,08	22,00	98,80	-0,607	0,544	
Sınıf								
5	41	22,66	12,00	18,00	86,78			1-4
6	56	23,71	11,28	21,50	95,43			2-4
7	39	19,64	7,61	20,00	75,79	27,576	0,000*	3-4
8	66	30,35	11,37	30,00	130,98			
Yaş								
11	52	23,02	13,12	18,00	85,79			1-4
12	46	22,74	9,29	22,50	94,73			2-4
13	60	25,07	10,33	23,50	104,92	10,266	0,016*	3-4
14	44	29,07	12,35	25,50	122,49			
Kardeş								
Var	129	25,37	11,22	24,00	105,09			
Yok	73	24,01	12,07	20,00	95,16	-1,160	0,246	
Anne-baba birliktelik								
Evet	166	25,02	11,25	23,00	103,05			
Hayır	36	24,22	12,83	19,50	94,38	-0,807	0,419	
Yakın arkadaş sayısı								
1-3	43	23,40	12,20	21,00	91,34			
4-6	55	26,38	10,98	24,00	111,55	2,966	0,227	
7 ve fazlası	104	24,70	11,53	22,00	100,39			
Hobi sahibi olma								
Evet	155	23,95	11,45	21,00	96,24			
Hayır	47	27,96	11,33	28,00	118,86	-2,326	0,020*	

* $p < 0,05$ Z:Mann-Whitney U testi, X₂=Kruskal-Wallis H testi

Tablo 3. Ergenlerin Akıllı Telefon Kullanım Özelliklerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	N	$\bar{x}$	S	M	SO	Z / X ₂	P	Fark
Akıllı telefon kullanımının ebeveynler tarafından kontrolü								
Evet	120	23,21	10,55	21,00	93,59			
Hayır	82	27,33	12,47	24,00	113,08	-2,329	0,020*	
Günlük akıllı telefon kullanım süresi								
1 saatten az	31	19,06	10,15	16,00	66,10			1-2
1-3 saat	92	22,66	10,86	19,00	89,24	33,814	0,000*	1-3
4 saat ve üzeri	79	29,75	11,02	28,00	129,67			2-3
Akıllı telefon kullanma amacı								
Sosyal medya	66	28,74	12,46	25,50	120,79			
Oyun	38	24,26	13,00	22,50	94,34			1-4
Video	50	25,04	9,38	23,50	107,33	18,651	0,001*	1-5 3-4
Haberleşmek	31	19,65	9,51	17,00	71,87			3-5
Ödev, araştırma vs.	17	20,35	8,32	21,00	79,50			

* $p < 0,05$ Z:Mann-Whitney U testi, X₂=Kruskal-Wallis H

Tablo 4. Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, Akademik Öz Yeterlik ve Sosyal Dışlanma Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar

		Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Psikolojik Özerklik	Kabul/İlgi	Kontrol/Denetleme	Akademik Öz yeterlilik	Görmezden Gelinme	Dışlanma	Sosyal Dışlanma Ölçeği
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	R	1	-0,374	-0,026	-0,056	-0,706	0,242	-0,204	0,062
	P	.	0,000*	0,716	0,428	0,000*	0,001*	0,004*	0,381
Psikolojik Özerklik	R		1	0,110	-0,107	0,335	-0,307	0,016	-0,277
	P		.	0,120	0,129	0,000*	0,000*	0,819	0,000*
Kabul/İlgi	R			1	0,058	0,260	-0,149	0,045	-0,096
	P			.	0,409	0,000*	0,035*	0,522	0,174
Kontrol/Denetleme	R				1	0,181	0,137	-0,030	0,063
	P				.	0,010*	0,052	0,675	0,371
Akademik Öz yeterlilik	R					1	-0,247	0,205	-0,089
	P					.	0,000*	0,003*	0,208
Görmezden Gelinme	R						1	-0,116	0,705
	P						.	0,099	0,000*
Dışlanma	R							1	0,545
	P							.	0,000*
Sosyal Dışlanma Ölçeği	R								1
	P								.

* $p < 0,05$

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Anne Baba Tutum Ölçeği puanları, Akademik Öz Yeterlik puanları ve Sosyal Dışlanma Ölçeği puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Sperman Korelasyon testi uygulanmıştır.

Tablo 4' te sunulan sonuçlara göre katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Anne Baba Tutum Ölçeği Psikolojik alt boyutu puanları arasında negatif yönde, Sosyal Dışlanma Ölçeği Görmezden Gelinme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde, Sosyal Dışlanma Ölçeği Dışlanma alt boyutu puanları arasında negatif yönde, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir ($r(202)=-0,374$, $r(202)=0,242$, $r(202)= -0,204$, $p < 0,05$).

Çalışmaya dâhil edilen ergenlerin Anne Baba Tutum Ölçeği Psikolojik Özerklik alt boyutu puanları ile genel Sosyal Dışlanma Ölçeği puanları arasında negatif yönde, Sosyal Dışlanma Ölçeği Görmezden Gelinme alt boyutu puanları arasında negatif yönde, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur ($r(202)=-0,277$, $r(202)=-0,307$, $p < 0,05$).

Çalışma kapsamındaki ergenlerin Anne Baba Tutum Ölçeği Kabul İlgi alt boyutu puanları ile Sosyal Dışlanma Ölçeği Görmezden Gelinme alt boyutu puanları arasında negatif yönde, çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır ($r(202)=-0,149$, $p < 0,05$).

Ergenlerin Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği puanları ile Sosyal Dışlanma Ölçeği Görmezden Gelinme alt boyutu puanları arasında negatif yönde, Sosyal Dışlanma Ölçeği Dışlanma alt boyut puanları arasında

pozitif yönde, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu elde edilmiştir ($r(202)=-0,247$, $r(202)=0,205$, $p<0,05$).

Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği puanları arasında negatif yönde, yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($r(202)=-0,706$, $p<0,05$).

Tablo 5. Ergenlerin Anne Baba Tutum Ölçeği, Akademik Öz Yeterlilik ve Sosyal Dışlanma Ölçeği Puanlarının Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu

	Std. Olmayan		Standardize	T	P	R ² AdjR ²
	B	SH	B			
(Sabit)	62,182	7,165		8,678	0,000*	
Psikolojik Özerklik	-0,364	0,113	-0,170	-3,215	0,002*	
Kabul/İlgi	0,487	0,153	0,160	3,183	0,002*	
Kontrol/Denetleme	0,178	0,141	0,063	1,263	0,208	0,556
Akademik Öz yeterlilik	-1,573	0,130	-0,680	-12,125	0,000*	(0,542)
Görmezden Gelinme	0,041	0,137	0,016	0,298	0,766	
Dışlanma	-0,255	0,177	-0,071	-1,440	0,152	

* $p<0,05$

Tablo 5 incelendiğinde Anne Baba Tutum, Akademik Öz Yeterlilik ve Sosyal Dışlanma Ölçeklerinden alınan puanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinden elde edilen puanları anlamlı şekilde yordadığı, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçek puanları varyansının %54,2'sini akademik özyeterlilik değişkeninin açıkladığı bulunmuştur. Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanlarını Anne Baba Tutum Ölçeği Psikolojik Özerklik alt boyut puanları negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ($\beta=-0,364$; $p<0,05$), Kabul ilgi alt boyut puanları pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ($\beta=0,487$; $p<0,05$) şekilde yordadığı bulunmuştur.

Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanlarının Akademik Öz yeterlilik Ölçeği puanları tarafından negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ($\beta=-1,573$; $p<0,05$) şekilde yordandığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanlarının Sosyal Dışlanma Ölçeği'nde bulunan Görmezden Gelinme ve Dışlanma alt boyutları puanları tarafından istatistiksel olarak anlamlı ($\beta=0,041$, $\beta=-0,255$; $p>0,05$) şekilde yordanmadıkları sonucuna varılmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışma ile ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen algılanan anne baba tutumu, sosyal dışlanma ve akademik öz yeterlilik değişkenlerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nde cinsiyetten bağımsız olarak kesme puanı 29,5 olup bu çalışmadaki katılımcıların ölçekten almış oldukları 24,88 puan ortalaması ergenlerin telefon kullanımlarının bağımlılık düzeyinde olmadığını göstermiştir.

Araştırmada ergenlerin sınıf düzeyine göre akıllı telefon bağımlılık düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmakta ve 8. sınıf düzeyinde bulunan katılımcıların ölçekten elde ettikleri puanların diğer sınıf düzeylerinden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya paralel olarak 'ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal ilişkileri' isimli çalışmada öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık puanlarının sınıflara göre farklılık gösterdiği ve 8. Sınıf öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin en yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demirel ve Kumcağız, 2019). Bir başka çalışmada yine 8. sınıf düzeyinde eğitim gören öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık puanları 7. sınıf, 7. sınıf

öğrencilerinin de 6. sınıf düzeyindeki öğrencilerin puanlarından yüksek bulunmuştur (Çetinkaya, 2013). Okur ve arkadaşlarının (2019) gerçekleştirdiği çalışmada ise 5. sınıf öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanları 6-7 ve 8. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Sekizinci sınıfta öğrencilerin lise geçiş sınavına hazırlanmasının bu sonuçlarla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yapılan başka bir çalışmada (Atıcı, 2017). 9. Sınıf öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin lise grubu içerisinde en düşük olduğu bulgulanmış ve bu durumun sınavı atlattığı olmalarından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Sınav dönemlerinin neden olduğu kaygının akıllı telefon bağımlılığı düzeyini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Bu çalışmadaki katılımcılar yaşa göre değerlendirildiğinde akıllı telefon bağımlılık ölçeği puanları anlamlı şekilde farklılaşmakta ve 14 yaşında bulunan ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri diğer yaş seviyelerindeki ergenlere göre daha yüksek olarak elde edilmiştir. Literatürde benzer sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmıştır (Dirik, 2016; Meral, 2017). Öğrencilerin bu yaş ve sınıf düzeyindeyken daha yüksek oranda akıllı telefona sahip olmaları ve liseye geçiş sınavına hazırlanmaları nedeniyle sınav kaygısı ile baş etmek adına daha fazla akıllı telefon kullanımına yönelmiş olabilmeleri bağımlılık düzeylerinin yüksek olmasının açıklayıcısı olabilir. Sağiroğlu (2015) öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerinin artışının internet kullanım süresinin artışı ile ilişkili olduğunu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanları hobi sahibi olmayan ergenlerde hobi sahibi olan ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur. "Lise Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmada okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri okuma alışkanlığı olan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Fazla vd., 2019). Gezgın ve arkadaşlarının çalışmasında (2021) lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıkları düzeyleri ile okuma davranışları arasında negatif yönlü ilişki bulmuşlardır. Delibaş'ın (2019) çalışmasında düzenli olarak spor yapan kişilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri anlamlı şekilde daha düşük bulunmuştur. Azam ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları derleme çalışmasında fiziksel aktivite ve sporun akıllı telefon bağımlılığına olumlu katkısı olduğunu belirtilmiştir. Ergenlerin boş zamanlarını değerlendirebilmek adına alternatif seçeneklerinin ve farklı hobilerinin olması akıllı telefon bağımlılığı açısından koruyucu bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada akıllı telefon kullanımı konusunda ebeveyn denetimi olmayan öğrencilerin telefon kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerde internet bağımlılığını etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmalarda internet kullanımları ebeveynleri tarafından kontrol edilmeyen ergenlerin internet bağımlılık oranları daha yüksek bulunmuştur (Bölükbaş, 2003; Young, 2004; Ryu ve Cho, 2015; Yüksel vd., 2020). Ergenlikte ebeveyn kontrolünün önemli olması sebebiyle, denetimden yoksun kalan ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olması olasıdır.

Çalışmada Akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ergenlerin akıllı telefon günlük kullanım süresine bağlı olarak anlamlı olarak farklılık göstermekte, kullanım süresi 4 saat ve fazla olan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık ölçeği puanları en yüksek olarak, 1 saatten düşük olan öğrencilerin puanları en düşük olarak saptanmıştır. Benzer şekilde (Belli, 2018; Güngör ve Koçak, 2020) ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile akıllı telefon kullanım süreleri arasında pozitif ilişki bulgulanmış ve akıllı telefon bağımlılığı puanları kullanım süresi 5 saat ve fazla olan ergenlerde daha yüksek bulgulanmıştır. Bağımlılık yapıcı ile uzun zaman harcanması bağımlılık oluşumuna sebebiyet verdiği düşünülürse literatürde benzer sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanması olağandır (Aljomaa vd., 2016; Dirik, 2016; Çakır ve Oğuz, 2017; Çetiner, 2020; Geçgel, 2020; Çiçek vd., 2021; Kapudere, 2020). Akıllı telefon kullanım süresi bağımlılık geliştirme üzerinde etkili bir faktördür (Akkaş, 2019).

Araştırmada ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin, akıllı telefonlarını kullanım amaçları bakımından farklılık gösterdiği bulunmuştur. Akıllı telefon kullanım amacı sosyal medya veya video izleme olan öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden almış oldukları puanlar kullanım amacı haberleşme, ödev yapma, araştırma yapma vs. olanlara göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin akıllı telefonlarını en fazla sosyal medya amaçlı kullandıkları

sonucuna ulaşılmıştır (Dirik, 2016; Minaz ve Çetinkaya Bozkurt, 2017). Sosyal medya, sürekli olarak güncellenebilmesi, çoklu kullanıma elverişli olması, sanal paylaşım yapılabilmesi vb. özellikleriyle kişilerarası iletişim açısından en etkili ortamlardan biri haline gelmiştir (Aydın, 2016). Kişilere sağlamış olduğu çeşitli olanaklar akıllı telefonların en öncelikli kullanımının açıklayıcısı olabilir. Başka bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığında sosyal medya kullanımının, bağımlılığı ayırt eden bir değişken olduğu bulgulanmıştır (Durak ve Seferoğlu, 2018). Genç Demirağ (2017) akıllı telefon bağımlılığı ile anksiyete ve depresyon değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında öğrencilerin en öncelikli akıllı telefon kullanım amaçlarının sosyal medya olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akıllı telefon kullanım amacının, özellikle de sosyal medya nedeniyle kullanımının bağımlılığı yordayan bir değişken olduğu açıktır.

Yapılan çalışmada öğrencilerin akademik öz yeterliliği ile akıllı telefon bağımlılığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde yüksek korelasyon bulunmuştur. Başka çalışmalarda algıladıkları akademik başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri anlamlı olarak daha yüksek bulgulanmıştır (Judd, 2014; Lepp vd., 2014; Lee ve Lee, 2017; Yıldırım, 2018). Öğrencilerin internet ortamında aşırı zaman harcamalarının akademik faaliyetlerine yeterli zaman ayırmamaları, proje ve ödevlerini daima ertelemeleriyle ilişkili olduğu, bunlar sebebiyle de öğrencilerin akademik başarısızlıklar yaşayıp, akademik öz yeterliliğine olan güvenlerinin düştüğü bulgulanmıştır (Geng vd., 2018; Kocaaslan vd., 2021). Bu çalışmanın bulgularından farklı sonuçlar elde eden araştırmalar da mevcuttur. Yapılan bir çalışmada akademik öz yeterlilik ile internet bağımlılığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır (Dirik, 2016; Demirel ve Kumcağız, 2019; Erkişi ve Sağlam, 2020). Akademik öz yeterlilik ile akıllı telefon bağımlılığı arasında ilişki bulunamayan çalışmaların örneklem sayısının düşük olduğu gözlenmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamındaki ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde etmiş oldukları puan ortalamaları ergenlerin telefon kullanımlarının bağımlılık düzeyinde olmadığını göstermiştir. Akademik öz yeterliliğe ilişkin ölçeklerden elde edilen veri ise öğrencilerin akademik öz yeterlilik seviyelerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyine akademik öz yeterliliğin etkisi olduğu bulunmuş, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığını sınıf, yaş, hobi sahibi olma durumu, telefon kullanımda ebeveyn kontrolü, akıllı telefon günlük kullanım süresi, akıllı telefon kullanım amacı gibi faktörlerin etkilediği görülmüştür. 8. sınıf seviyesinin, 14 yaşın, hobi sahibi olmama durumunun, ebeveyn kontrolü olmama durumunun, telefon kullanım amaçlarının daha fazla video ve sosyal medya olmasının ve uzun kullanım sürelerinin akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkili olduğu bulgulanmıştır.

Bu çalışmada seçilen örneklem grubu kolej öğrencileri olduğu için bulguların genellenmesinde kısıtlılık söz konusudur. Örneklem olarak da tek bir kolejin ortaokul öğrencilerine ulaşılmıştır. Daha büyük örneklemelerde daha farklı sonuçlar elde edilmesi muhtemeldir. Ayrıncı akıllı telefon kullanım süresi saat cinsinden hesaplanmıştır. Telefon üzerinden hangi gün ne kadar uygulamaya girdiği, her uygulamada ne kadar süre kaldığı vb. ölçümler yapılamamıştır. Ergenlerin akıllı telefon kullanım biçimlerini derinlemesine analiz eden mobil uygulamaların kullanıldığı kontrollü araştırmaların yapılması verilerin güvenilirliğini arttırabilir.

Akıllı telefon bağımlılığını etkileyen faktörler göz önüne alındığında ergenlerin boş zamanlarının daha fazla hobi ile doldurulmasının, sosyal becerilerinin geliştirilerek yüzyüze iletişim olanaklarının artırılmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Lise ve üniversite sınavlarına hazırlık yapılan yıllarda ergenlerin akıllı telefon kullanımlarına düzenleme getirilmesinin, bunun için de ergenlere ve ailelere akıllı telefon bağımlılığı konusunda eğitimler verilmesinin faydalı olabileceği önerilmektedir. Boylamsal çalışmalarla çocuk ve ergenlerin akıllı telefon kullanımına etki eden faktörleri saptamak mümkün olabilir.

KAYNAKLAR

Akçay, D. (2013). *The Effects of Interaction Design in Mobile Publishing: Research on Newspaper Webpages Compality to Mobile Devices*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akkaş İ. (2019). *Teknoloji Bağımlılığı. (Birinci baskı)*, Konya: Dizgi Ofset Matbacılık.

Aksüt, M. ve Batür, Z. (2007). İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci, *Akademik Bilişim 07-IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirimleri*, Dumlupınar Üniversitesi 31 Ocak 2 Şubat 2007. Kütahya.

Aljomaa, S. S., Qudah, M. F. A., Albursan, I. S., Bakhiet, S. F. and Abduljabbar, A. S. (2016). Smartphone Addiction Among University Students in the Ligth of Some Variables, *Computers in Human Behavior*, 61: 155-164.

Atıcı Ö.B. (2017). *Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Kontrol Hissi Düzeyleri Arasında İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Atroszko, P. A., Andreassen, C. S., Griffiths, M. D. and Pallesen, S. (2015). Study Addiction--a New Area of Psychological Study: Conceptualization, Assessment, and Preliminary Empirical Findings, *Journal of Behavioral Addiction*, 4(2): 75-84.

Aydın, İ. E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir Araştırma: Anadolu Üniversitesi Örneği, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33: 73-86.

Azam, M., Ali, A., Mattullah, J. and Perveen, N. (2020). Physical Activity, Sports Participation, and Smartphone Addiction in Adolescent Students: A Systematic Review, *Journal of Evidence-Based Psychotherapies*, 20(1), 25-42.

Bağır, A. (2020). *Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Dışlanma (Ostrasizm) ile İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişim Anabilim Dalı, Malatya.

Bandura, A. (1997). *Öz-yeterlik: Kontrol Egzersiz*. New York: WH Freeman.

Batıgün, A. D. ve Hasta, D. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3): 213-219.

Baykan, N. (2014). *Anne-Baba Tutumları ile İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Belli, M. (2018). *Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Programı, Kütahya.

Bölükbaş, K. (2003). *İnternet Kafeler ve İnternet Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Diyarbakır Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Cheek, S. M., Reiter-Lavery, T. and Goldston, D. B. (2020). Social Rejection, Popularity, Peer Victimization, and Self-İnjurious Thoughts and Behaviors Among Adolescents: A Systematic Review and Meta-Analysis, *Clinical Psychology Review*, 10-20.

Çakır, Ö. ve Oğuz, E. (2017). The Correlation Between High School Students' Loneliness Levels and Smart Phone Addiction, *Mersin University Journal of Education*, 13(1): 418-429.

Çetiner, H. İ. (2020). *Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığının ve sosyal istenirlik arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Lefkoşa.

Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, İzmir.

Çiçek, İ., Tanrıverdi, S., Şanlı, M. E. and Buluş, M. (2021). Parental Attitudes and Socio-demographic Factors as Predictors of Smartphone Addiction in University Students, *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(2): 158-169.

Dawson, B., and Trapp, R. (2001). Probabilityverelated Topics for Making Inferences about Data, Basic and Clinical Biostatistic. 3rd. Edition, Lange Medical Books/McGraw-Hill Medical Publishing Division.

Delibaş, H. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Teknoloji ile İlgili Bağımlılıklar ve İlişkili Faktörler*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Düzce.

Demirel, E. N. ve Kumcağız, H. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Sosyal İlişkileri, *Turkish Studies - Information Technologies and Applied Sciences*, 14(1): 45-59.

Dirik, K. (2016). *Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Öz-Güven Arasındaki İlişkilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Durak, H. ve Seferoğlu, S. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Akıllı Telefon Kullanımları Ve Bağımlılık Düzeyleriyle İlgili Unsurlar, *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1): 1-23.

Erkişi, E. P. ve Sağlam, M. (2020). Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Öz-Yeterliğe Etkisinin İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(1): 46-71.

Fazla, S., Akcan, M., Sümer, O. N. ve Gezgin, D. M. (2019). Lise Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 7. Uluslararası Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Sempozyumu, Tam Metin Kitabı, Edirne.

Genç Demirağ, D. (2017). *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü ve Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Depresyon ve Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara.

Geçgel, H. (2020). Investigation of Smartphone Addiction Levels of Turkish Pre-Service Teachers with Regards to Various Variables, *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*, 16(3): 1415-1442.

Geng, J., Han, L., Gao, F., Jou, M. and Huang, C. C. (2018). Internet Addiction and Procrastination among Chinese Young Adults: A Moderated Mediation Model, *Computers in Human Behavior*, 84: 320-333.

Gezgin, D. M., Gurbuz, F. and Barburluoğlu, Y. (2021). Undistracted Reading, Not More or Less: The Relationship Between High School Students' Risk of Smartphone Addiction and Their Reading Habits, *Technology, Knowledge and Learning*, 1-17. <https://doi.org/10.1007/s10758-021-09570-x>

Gilman, R., Carter-Sowell, A., DeWall, N., Adams, R. and Carboni, I. (2013). Validation of the Ostracism Experience Scale for Adolescents, *Psychological Assessment*, 25(2): 319-330.

Giunchiglia, F., Zeni, M., Gobbi, E., Bignotti, E. and Bison, I. (2018). Mobile social media usage and academic performance, *Computers in Human Behavior*, 82: 177- 185.

Güngör, A. G. ve Koçak, O. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Akademik Erteleme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(2): 397-419.

Hartgerink, C. H., Van Beest, I., Wicherts, J. M. and Williams, K. D. (2015). The Ordinal Effects of Ostracism: A Meta-Analysis of 120 Cyberball Studies, *PLoS One*, 10(5), 1-24. DOI:10.1371/journal.pone.0127002

Hayırcı, B. ve Sarı, E. (2020). Lise Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri ile Sosyal Kaygı ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 61-79.

Hiscock, D. (2004). Cell Phones in Class: This, too, Shall Pass?, *Community College Week*, 16: 4-5.

Jeong, S. H., Kim, H. J., Yum, J. Y. and Hwang, Y. (2016). What Type of Content are Smartphone Users Addicted to?: SNS vs. Games, *Computers in Human Behavior*, 54: 10-17.

Judd, T. (2014). Making Sense of Multitasking: the Role of Facebook, *Computers ve Education*, 70: 194-202.

Kandemir, M. (2014). The Predictors of Academic Procrastination: Responsibility, Attributional Styles Regarding Success/Failure, and Beliefs in Academic Self-Efficacy, *Education and Science*, 39 (171): 99-114.

Karaer, Y. and Akdemir, D. (2019). Parenting Styles, Perceived Social Support and Emotion Regulation in Adolescents with Internet Addiction, *Comprehensive Psychiatry*, 9(2): 22-27.

Karasar, N. (2004). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.

Kapudere, B. (2020). Üniversite Öğrencilerindeki Problemlili İnternet Kullanımı, Algılanan Anne Baba Tutumları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gaziantep.

Keser, H. ve Çetinkaya, L. (2013). Sosyal dışlanmanın internet bağımlılığı üzerindeki etkisi, *TOJQI*, 4(2): 1-12.

Kocaaslan, E. N., Kostak, M. A., Özdilek, S. ve Topçu, N. (2021). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Akademik Öz Yeterlilik Düzeyleri, *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 13(3), 493-501.

Kwak, J. Y., Kim, J. Y. and Yoon, Y. W. (2018). Effect of Parental Neglect on Smartphone Addiction in Adolescents in South Korea, *Child Abuse & Neglect*, 77: 75-84.

Kwon, M., Kim, J., Cho, H. and Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: Development and validation of a short version for adolescents, *Plos One*, 8(12): 835-858.

Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. and Dornbush, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment Among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, İndulgent, and Neglectful Families, *Child Development*, 62(5): 1049-1065.

Lee, C. and Lee, J. S. (2017). Prevalence and Predictors of Smartphone Addiction Proneness among Korean Adolescents, *Children And Youth Services Review*, 77, 10-17.

- Lepp, A., Barkley, J. and Karpınışık, A. (2014). The Relationship Between Cell Phone Use, Academic Performance, Anxiety and Satisfaction with Life in College Students, *Computers in Human Behavior*, 31: 343-350.
- Minaz, A. ve Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerinin ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21): 268-286.
- Melodia, F., Canale, N. and Griffiths, M. D. (2020). The Role of Avoidance Coping and Escape Motives in Problematic Online Gaming: A Systematic Literature Review, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-27.
- Meral, D. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Yalnızlık, Yaşam Doyumu ve Bazı Kişisel Özellikler Bakımından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Muris, P. (2001). A Brief Questionnaire for Measuring Self-Efficacy in Youths Psychopathology and Behavioral Assessment, *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, (23): 145-149.
- Okur, S., Özkan, E. ve Arslan, Ü. (2019). Ortaokul Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies Information Technologies and Applied Sciences*, 14(2): 275-294.
- Park, C. and Park, Y. R. (2014). The Conceptual Model on Smart Phone Addiction Among Early Childhood, *International Journal of Social Sciences and Humanity*, 4 (2): 147-150.
- Poon, K. T. (2018). Unpacking the Mechanisms Underlying the Relation Between Ostracism and Internet Addiction, *Psychiatry Research*, 270: 724-730.
- Ryu, S. I. and Cho, I. S. (2015). Factors Affecting Smartphone Addiction Among Elementary School Students, *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 16(9): 6180-6189.
- Sağiroğlu, N. (2015). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin günlük internet kullanım şekillerinin okul başarılarıyla ilişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sertelin Mercan, Ç. (2016). Ostracism Experience Scale for Adolescents: Turkish Validity and Reliability, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2): 175-186.
- Şata, M., ve Karip, F. (2017). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonunun Ergenler İçin Türk Kültürüne Uyarlanması, *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(4): 426-440.
- Telef, B. B. ve Karaca, R. (2012). Çocuklar için Öz Yeterlik Ölçeği; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3): 169-187.
- Vardarlı, G. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Yordanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Williams, K. D. (2009). Ostracism: A temporal need-threat model, *Advances in Experimental Social Psychology*, 41: 275-314.
- Yıldırım, S. (2018). Ergenlerin Öznel İyi Oluş ve Anne Baba Tutumları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3): 160-172.

Young, K. S. (2004). Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences, *American Behavioral Scientist*, 48 (4): 402- 415.

Yüksel, R., Kocairi, C., Arslantaş, H. ve Söylemez, B. (2020). Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler, *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1): 19-28.

Zimmerman, B. J. (2008). Investigating Self-Regulation and Motivation: Historical Background, Methodological Developments, and Future Prospects, *American Educational Research Journal*, 45(1): 166-183.